

BƏHAİ DİNİ: tarixi, teoloji əsasları və prinsipləri

Sayt: "Aziya.info"

Tarix: 14.03.2017

Qısa tarixi məlumat. 1844-cü il mayın 23-də İranın Şiraz şəhərində Seyid Əli Məhəmməd adlı gənc Özünü Mehdi elan edib, "Bab" (ərəbcə "Qapı") ləqəbini qəbul edir. Bildirir ki, Onun məqsədi insanları Yeni İlahi Zühuru qəbul etməyə hazırlamaqdır. Lakin Babın bərabərlik, ədalət, qadınları əsarətdən azad etmək çağırışları İranda babilər hərəkatına səbəb olur. Hərəkat səkkiz il sonra yatırılır və Bab edam edilir. Hərəkatın fəal üzvi Mirzə Hüseyn Əli - Bəhaullah (ərəbcə "Allahın Cəlalı") həbsxanaya salınır. Sonra həbsxana İraqa sürgün ilə əvəz olunur. Bağdadda 1863-cü il aprelin 21-də Bəhaullah Özünü Babın vəd etdiyi İlahi Zühur elan edir və Bəşəriyyətə Allahdan Yeni İlahi təlimin nazil olduğunu bildirir. O, hökmdarlara məktub yazaraq, onları Yeni Dini tanımağa çağırır. Bəhaullah 40 il həbs və sürgün həyatını yaşadıqdan sonra 1892-ci ildə dünyasını dəyişir. Ölümündən əvvəl O, oğlu Əbdül-Bəhanı (1844-1921) "Əhdin Mərkəzi" təyin edir. Əbdül-Bəhanın dövründə Bəhai dininin ardıcılları artıq dünyanın 37 ölkəsində var idi. Əbdül-Bəha 1921-ci ildə dünyasını dəyişir. Vəsiyyətinə uyğun olaraq Dinin rəhbərliyi nəvəsi Şövqi Əfəndiyə (1897-1957) və 1963-cü ildən isə "Ümumdünya Ədalət Evinə" keçmişdir.

Bəhai dininin vətəni İran olsa da, dünyanın heç bir yerində bəhailər bu ölkədə olduğu kimi ciddi təqiblərə məruz qalmamışlar. İranda bəhai olduğuna görə 20 min insan öldürülmüş, on minlərlə insan həbsxanalara salınmış, başqa ölkələrə mühacirət etmişlər. Dəfələrlə İranın müxtəlif şəhərlərində yüzlərlə insanın ölümünə səbəb olmuş talanlar törədilmiş, bəhailərə məxsus evlər, dükanlar yandırılmış, qəbiristanlıqlar və ibadət evləri dağıdılmışdır. Ölkədən çıxmaq imkanı olmayan 350 min insan ən elementar insan haqlarından (ali təhsil almaq, dövlət idarələrində işləmək, təqaüd almaq və s.) məhrum edilmişdir.

Artıq XIX əsrin 60-70-ci illərində Bakı, Gəncə, Naxçıvan, Balaxanı, Salyan, Bərdə, Şamaxı və digər yaşayış məntəqələrində bəhai icmaları fəaliyyət göstərirdi. 1937-38-ci illərdə Azərbaycanda bəhai dini ardıcıllarına qarşı aparılan təqiblər 38 fəal üzvün öldürülməsi, minlərlə insanın həbsxanalara salınması və sürgünə göndərilməsi ilə nəticələndi. Bu zaman bəhailərə qarşı böhtan kampaniyası da aparılırdı. Mətbuatda bəhai dini ardıcıllarının "beynəlxalq imperializmin cəsusları" olması haqda məqalələr çıxır, bu haqda ayrı-ayrı "tədqiqatçıların" monoqrafiyaları nəşr olunurdu. Bu təqiblər yerli icmaları zəiflətsə də Azərbaycanda Bəhai dinini məhv edə bilmədi. Bəhai icmalarının fəaliyyətinə qoyulmuş qadağalar sovet dövlətinin süqutuna kimi qüvvədə qalmışdır.

Respublikamız müstəqillik əldə etdikdən sonra Etiqad Azadlığı haqda Qanunun qəbulu bəhai icmalarına açıq fəaliyyət üçün şərait yaratdı. 90-cı illərin əvvəllərində Bakı, Sumqayıt, Balaxanı, Gəncə, Naxçıvanda Yerli Şuralar, 1992-ci ildə Azərbaycan bəhailərinin I Qurultayında Milli Şura yaradıldı. Hazırda Azərbaycanda bəhailərin sayı 1000 nəfərdən çox deyildir (1934-cü ildə təqribən 5000 nəfər olmuşdur).

Təşkilatı. Bəhai dini dünya dinləri arasında ən cavanıdır. O, dünyanın 234 ölkəsində yaşayan 2100 millət, xalq və etnik qrupa mənsub 7 milyon insanı birləşdirir. Bu Birlik planetimizdə sülhü, qlobal ekoloji və insan haqlarını qorumaq, xalqların sosial-iqtisadi inkişafına nail olmaq məqsədilə BMT-nin bir sıra orqanları- EKOSOS, YUNİSEF, YUNEP ilə əməkdaşlıq edir. Birliyin BMT-nin Nyu-York və Cenevrədəki qərargahlarında, o cümlədən Nayrobidə Ətraf mühitə dair Proqramında nümayəndəlikləri fəaliyyət göstərir. Bəhai dininin inzibati quruluşunda Ali İnzibati və Ruhani orqan "Ümumdünya Ədalət

Evi”dir. Onun iqamətgahı İsrailin Hayfa şəhərində yerləşmişdir. Ədalət Evinin 9 nəfərdən ibarət tərkibi 5 ildən bir keçirilən Bəhailərin Beynəlxalq Qurultayında Milli Şuraların üzvləri tərəfindən seçilir. Ədalət Evi Milli Şuralar vasitəsilə Bəhai icmalarına rəhbərlik edir. Bəhailərin Beynəlxalq və Milli təsisatları ilə yanaşı, onların yerli səviyyələrdə fəaliyyət göstərən və ildə bir dəfə aprel ayının 21-də seçkilər vasitəsilə formalaşdırılan yerli Şuraları da vardır.

Bəhai dinində peşəkar ruhanilik qadağandır. Ruhani təbəqənin (molla, keşiş və s.) olmaması, yerli, milli və beynəlxalq səviyyələrdə inzibati qurumların ən mükəmməl demokratik qaydalarla seçilməsi Bəhai dinində təriqətçilik və parçalanmanı heçə endirmişdir. Bəhai ruhani-inzibati sisteminin möhkəmliyinə təsir göstərən ən əhəmiyyətli amil isə hər bir bəhaini bu qurumların nüfuzuna ehtiramla yanaşmasıdır.

Teoloji əsasları. Bəhai dininin teoloji əsaslarını təşkil edən təlimlər aşağıdakılardan ibarətdir:

- ❖ Allah haqqında təlim;
- ❖ Dünyanın və insanın yaradılışı haqqında təlim
- ❖ Dinlərin (Bir Ümumi Din) və Peyğəmbərlərin birliyi haqqında təlim;
- ❖ Bəşəriyyətin Birliyi haqqında təlim
- ❖ Ruh haqqında təlim;
- ❖ İbadət haqqında təlim;
- ❖ Axirət həyatı haqqında təlim;
- ❖ Vətənə və Bəşəriyyətə xidmət haqqında təlim.

Allah və fəvqəltəbii varlıqlar haqqında təlim. Allah – Kainatda yeganə fəvqəltəbii varlıqdır. Allahdan başqa heç bir fəvqəltəbii varlıq yoxdur. Allah Xaliqudur. Ədalət, Mərhəmət və Məhəb-bətin daşıyıcısı kimi Allah “Şeytan” və “cin” adlı varlıqları yaratmayıb. Onlar mövcud deyillər. Maddi və ruhani dünyada yalnız bir qüvvə - Allahın yaratıcı qüvvəsi vardır. Bu təlimdə İblis və cinlərin varlığı inkar edilsə də, “şeytan”, “iblis”, “cin” anlayışlarından insanın alçaq fiziki ma-hiyyəti və nəfsi ilə bağlı məsələləri ifadə etməkdən ötrü istifadə olunur. Bəhaullah buyurur: *“Şeytan o kəsdür ki, insan övladının ruhani tərəqqisinin yüksəlişinə mane olur və onu saxlayır”*. “Mələk” anlayışı da Bəhai təlimində rəmzi mənada, yəni dünyası dəyişmiş və ruhani dünyalarda yaşayan pak və kamil ruhları ifadə edir.

Bəhai təliminə görə, insanın məhdud şüuru Allahı heç zaman dərk edə bilməz. Allahın mahiyyəti insan təfəkkürü üçün əlçatmazdır. Lakin insan Allahın keyfiyyətlərini və sifətlərini Onun peyğəmbərlərinin sözləri və əməlləri vasitəsilə öyrənə bilər. Allahın adları çoxdur. Onu Vişna, Yahova. Rəbb, Xaliqu, Sultan, Pərvərdigar, Rəhman, Mərhəmətli, Ata və s. da adlandırmaq olar. Lakin ona peyğəmbərlərin adı ilə, Krişna, Budda, İsa deyə müraciət etmək olmaz.

Dünyanın və insanın yaradılışı haqqında təlim. Maddi dünya (materiya) məkanca sonsuz, zaman etibarilə əbədidir. Onun nə vaxtsa “yoxluqdan yaradılması” və zamanın sonunda “yox olması” yalnız təsəvvüdüür. Allah Əbədi və Əzəli olduğu kimi, maddi dünya da əbədi və əzəlidir. Həzrət Bəhaullah yazır: *“Bil ki, xilqət (maddi dünya) əzəldən olub və həmişə də olacaq. Onun əvvəlinin başlanğıcı və axırının sonu yoxdur... Allah əzəldən olub və həmişə də olacaq... “Xaliqu” adı özliyiündə “məxluq”un olmasını tələb edir...”*.

Bəhai təlimində Allahın insanı yaratmasına baxış başqa dinlərdən fərqlənir. Digər canlılar kimi insan da Allahın İradəsi ilə milyon illər ərzində bəsit formadan inkişaf edərək müasir insan formasına düşmüşdür. İnsan inkişafının müxtəlif mərhələlərində zahirən başqa canlılara (balıq, sürünən, primat) bənzəsə də, gizli qüvvəyə malik xüsusi növ idi. Bu məsələ ilə bağlı Əbdül-Bəha yazır: *“İnsan öz mənşəyinin başlanğıcında Yer bətnində, ana bətnindəki embrion kimi yavaş-yavaş böyümüş və inkişaf etmiş, bir formadan başqa formaya keçərək, indiki gözəlliyinə və kamilliyinə, indiki quruluşuna və qüdrətinə gəlib çatmışdır. İnsanın Yer üzündə*

mövcud olduğu ən ilkin vaxtlardan onun müasir vəziyyətinə, quruluşuna və formasına çatana qədər, şübhəsiz ki, uzun müddət lazım olmuşdur. Lakin öz mənşəyinin lap başlanğıcında da insan xüsusi növ olmuşdur”.

İnsanın yaradılışı ilə bağlı əvvəlki dinlərdə xüsusi yeri olan Adəm və Həvvə hekayətinə Əbdül-Bəha belə izahat vermişdir: *“Əgər biz bu hekayəni camaatın anladığı hərfi mənada qəbul etsək, onda bu son dərəcə qeyri-adi hekayədir. Ağıl onu nə anlaya, nə təsdiq edə, nə də təsəvvür edə bilər, çünki məsələnin belə qoyuluşu, bu cür təfərrüat, belə davranış və məzəmmət düşüncəli adama, xüsusilə də bu sonsuz Kainatı belə mükəmməl formada və bu ucsuz-bucaqsız dünyanı belə mütləq qanunauyğunluqda, belə ciddi nizamlı və mükəmməlliklə yaradan Allah-taalaya xas deyildir. Buna görə də qadağan olmuş ağacın meyvəsini yeyib Cənnətdən qovulan Adəm və Həvvə haqqında hekayəni rəmzi mənada qəbul etmək lazımdır. İlahi sirləri özündə saxlayan bu hekayənin böyük mənası var və o, heyrətamiz şərhlərə malik ola bilər”.*

Dinlərin (Bir Ümumi Din) və Peyğəmbərlər birliyi haqqında təlim. Dünyanın böyük dinləri ilahi mənşəyə malikdirlər. Onlar müxtəlif yerlərdə və vaxt-larda xalqların ehtiyac və imkanlarına uyğun olaraq Vəhy vasitəsilə çatdırılmışdır. Heç bir dövr İlahi rəhbərliksiz qalmamışdır. Yerdə Allahın bir Dini mövcuddur, bütün dinlər Onun tarixi mərhələləridir. Bu Din tarix boyu kamilləşmə yolu ilə inkişaf etmişdir. Peyğəmbərlərin gətirdikləri Müqəddəs Kitablara (Bhaqavat-Qita, Avesta, Tövrət, İncil, Qurani –Kərim və s.) isə bir İlahi Kitabın səhifələridir. Krişna və Musanın təlimində tumurcuğu, İsa və Məhəmmədin təlimində çiçəyi görürüksə, Bab və Bəhaullahın təlimində o, artıq yetişmiş meyvədir. Tumurcuq düşməlidir ki, çiçək açsın, çiçək tökülməlidir ki, meyvə yetişsin. Peyğəmbərlərə Allahın zühurları kimi də baxmaq olar. Onlar Allah deyillər, lakin güzgütək Onun işığını insanlara əks etdirirlər. Peyğəmbərlər Allahla Bəşəriyyət arasında vasitəçidirlər. Peyğəmbərlərin Yerdə görünməsi çox nadir hadisə olduğu üçün bəşəriyyətə din gətirmiş bir neçə Peyğəmbərin adı məlumdur: Krişna, İbrahim, Zərdüş, Musa, Budda, İsa, Məhəmməd, Bab və Bəhaullah. Onların hər biri yeni Dinin əsasını qoymuş və müstəqil mədəniyyətlərin inkişafına təkan vermişlər. Hər bir din iki hissədən ibarətdir: ruhani təlim və sosial təlim. Ən yüksək ruhani səviyyədə bütün dinlər arasında tam harmoniya mövcuddur. Fərq yalnız sosial qanunlarda, dini mərasim və ayinlərdə müşahidə olunur. Dinin sosial qanunları əbədi ola bilməz, cəmiyyət dəyişdikcə, onlar da Yeni Peyğəmbərin nazil etdiyi İlahi Təlim vasitəsilə dəyişməlidir.

Bəşəriyyətin Birliyi haqqında təlim. Bəhai dinində Bəşəriyyətin Birliyi prinsipi mərkəzi mövqedə durur. Bəhaullah yazır: *“Şübhəsiz ki, irqindən və dinindən asılı olmayaraq dünyanın bütün insanları Vahid səma mənbəyindən ilham alırlar və onların hamısı Tək olan Allahın təbələridir”.* Bəşəriyyət özünün inkişafı prosesində müxtəlif mərhələlərdən keçmişdir. Qədimlərdə adamlar ayrı-ayrı ailə qrupları halında yaşamışlar, bu qruplar qəbilələrə çevrilmiş, daha sonralar xalqlar və XIX-XX əsrlərdə müasir millətlər və dövlətlər yaranmışdır. Bəhaullah öyrədir ki, Bəşəriyyətin Birliyi kamillik yolunda so-nuncu sosial mərhələdir və Onun gəlişində əsas məqsəd insanların birliyini mümkün etməkdir. O, yazırdı: *“Həqiqətən, Biz Yerdə yaşayanların hamısını birləşdirməkdən və ayrılmaz etməkdən ötrü gəlmişik”*.

Bəşəri Birlik hansısa qüdrətli qruplaşma tərəfindən yuxarıdan tətbiq edil-məyəcəkdir. Hər yerdə insanlar “Dünya bir vətən və bütün insan-ların onun vətəndaşı” olmasını dərk edənə kimi o insan şüurunda tədricən inkişaf edəcəkdir. Şüurdakı bu dəyişikliklər cəmiyyətdə görünməmiş dəyişikliklərə səbəb olacaqdır. Bu birliyin əsası ruhani olsa da, bu istiqamətdə atılacaq bəzi konkret addımlar da göstərilmişdir. Bunlar aşağı-dakılardır:

- ❖ dünya xalqlarının ədalətlə təmsil olunduğu, onların mənafeyini qoruyan, planetdə ümumi sülhü təmin edən Dünya Parlamentinin və Federativ Dövlətin yaradılması, dünya vətəndaşlığının təsis edilməsi;

- ❖ dünyanın təbii sərvətlərindən Federativ Dövlətin nəzarəti altında Bəşəriyyətin xeyrinə birgə istifadə edilməsi;
- ❖ dünya xalqlarının öz aralarında əlaqə və ünsiyyətini və millətlərin inteqrasiyasını asanlaşdırmaq məqsədilə vahid yazı, ümumi pul, ölçü və çəki sisteminə keçilməsi;
- ❖ dünyanın bütün məktəblərində uşaqlara ana dili ilə yanaşı Beynəlxalq dilin öyrədilməsi;
- ❖ həm millətlər daxilində, həm də onlar arasındakı hədsiz varlanma və yoxsulluğun aradan qaldırılması.

Əbdül-Bəha yazır: *“Bəşər ailəsinin bütün üzvləri, istər millətlər olsun və ya hökumətlər, onlar getdikcə daha çox bir-biri ilə qarşılıqlı surətdə bağlanırlar. Ona görə ki, heç kim müstəqil və sərbəst qala bilməz və xüsusilə də ona görə ki, siyasi münasibətlər bütün xalqları və millətləri birləşdirməyə başlamışdır, ticarət, sənaye, kənd təsərrüfatı və mədəniyyət əlaqələri isə gündən-günə möhkəmlənməyə başlamışdır. Deməli, bütün Bəşəriyyətin Birliyinin həyata keçirilməsi indi mümkün olmuşdur...”*.

Bəşəri Birliyin Yerdə qurulması və Kainata yayılması bütün Kainatın inkişafında yeni tarixi mərhələ olacaqdır. Bu zaman bütün bəlaların, xəstəlik və təbii fəlakətlərin, yoxsulluq və səfalətin, zülm və haqsızlığın sonu çatacaqdır. Hər yerdə məhəbbət, xoşbəxtlik, sağlamlıq, firavanlıq, azadlıq, yüksək ruhanilik və əxlaqi paklıq bərqərar olacaqdır. Əbdül-Bəha buyurur: *“Əməkdaşlıq və birlik bərqərar olacaq və sonda müha–ribənin tamamilə qarşısı alınacaq. Dünyanın beş qitəsi bir qitə kimi olacaq, çoxsaylı millətlər bir millətə çevriləcək. Ölkələr arasında münasibətlər – xalqların və icmaların qarışması, birləşməsi və dostluğu – elə bir səviyyəyə çatacaq ki, insan nəsli bir ailə və qohum kimi olacaq. Güclü və zəif, varlı və yoxsul, qarşı-qarşıya duran təriqət və ədavət aparıcı millətlər bir-birinə qarşı tam məhəbbətlə, dostluqla, ədalət və bərabərliklə rəftar edəcəklər, dünya elmlərlə və Allahın biliylə dolacaq”*.

Ruh haqqında təlim. Ruh haqqında beş ideya durur: ruh insanın mahiyyətini təşkil edən fəvqəltəbii hissəsidir, ruh bədəndən asılı deyildir, ruh tam törəmədir, hər bir insanın ruhunu Allah xəlq etmişdir, ruh ölməzdir. Bununla belə, ruhun mahiyyəti insan üçün dərk edilməzdir. Bəhaullah yazır: *“...ruh Allahın əlamətidir və elə bir səmavi cövhərdir ki, bütün elm sahibləri onun mahiyyətini dərk etməkdə və bütün irfan əhli onun sirrini anlamaqda acizdir. Ruh – yaradıcısı olan Allahın ucalığından söz açan, Onun cəlalını etiraf edən, Onun həqiqətindən yapışan və Ona səcdə edən ilk şeydir...Ruh mahiyyəti etibarilə Allahın əlamətlərindən biri və Onun sirləri içərisində bir sirrdir. Onda elə bir şey gizlənilib ki, hazırki aləm onu dərk etmək qabiliyyətinə malik deyildir”*.

İbadət haqqında təlim. Bəhai təlimində Allaha ibadət daha daha geniş anlamdadır. Bəşəriyyətə xidmət, cəmiyyətdə saf əxlaq və xeyirxahlıqlar nümayiş etdirmək, uşaqların təlim-tərbiyəsi ilə məşğul olmaq, hətta gündəlik adi işlərin (həkimlik, müəllimlik, elmi tədqiqat və s.) vicdan və fədakarlıqla yerinə yetirilməsi də Allaha ibadət hesab olunur. Bununla belə fərdin Allaha ibadətinin aşağıdakı formaları da müəyyən olunmuşdur:

- ❖ Həzrət Bəhaullah və Həzrət Babın nazil etdiyi duaların gündəlik oxunması;
- ❖ Müqəddəs Yazıların səhər və axşam oxunması;
- ❖ Namaz;
- ❖ “Allahu-Əbha” ifadəsinin 95 dəfə zikri;
- ❖ Oruc

Gündəlik dualara sərf edilən vaxt, oxunan duaların sayı fərdin ehtiyacından və ruhani yanğısından asılıdır. Namazların sayı üçdür. Ən qısa bir ayədən ibarətdir və günorta vaxtı, orta namaz gündə üç dəfə, səhər, günorta və axşam, böyük namaz isə 24 saatda bir dəfə qılınmalıdır. Mömin bu üç namazdan istənilən birini seçməkdə tamamilə azaddır, lakin onlardan hər hansı birini qılmağa borcludur.

Axirət həyatı haqqında təlim. Dinlərin teoloji əsaslarında “Zamanın Sonu”, “Qiyamət” və “Dirilmə” ilə bağlı təsəvvür-lərin xüsusi yeri vardır. Bəhaullah izah edir ki, bunlar rəmzi mənə daşıyır. “Dünyanın Sonu” dünyanın dağılması deyil, “Əsrin başa çatması” və ya “Dövrün sonu” deməkdir. Peyğəmbərlər deyəndə ki, Günəş qaralacaq, bu, o deməkdir ki, bu “Mənəvi Günəşlər”in (Peyğəmbərlərin) saf təlimləri cəhalət və xurafatlara bulanacaqdır. Dini rəhbərlər və ruhanilər kiçik işıq mənbəyi olan “Ay” və “ulduzlar” kimi adamları ruhlandırmaq və onlara düzgün yol göstərməlidirlər. Deyəndə ki, Ay işığı itirəcək və qana dönəcək və ulduzlar göydən yerə töküləcəklər, bu o deməkdir ki, ruhanilər – mollalar, kilsə başçıları hörmətdən düşəcək, dini və siyasi çəkişmə və münaqişələrə qoşulacaq, dünyəvi qayğılarla məşğul olcaqlar. Qiyamət Günü, həm də “Dirilmə Günüdür”. “Dirilmənin” kobud fiziki bədənlə heç bir əlaqəsi yoxdur. Dirilmə - Peyğəmbərlər vasitəsilə insanın mənəvi həyata doğru-masıdır. Onun dirilib ayağa qalxdığı qəbir – nadanlıq və cəhalət qəbridir. Dirilmə Günü iyirmi dörd saatdan ibarət olan gün deyil, o Bəhaullahın gəlişi ilə başlamış və hal-hazırkı dünya dövrünün bitməyi vaxtadək davam edən bütöv bir eradır. O indiki sivilizasiyanın bütün izlərinin Yer üzündən silinməsinə və İlahi Sivilizasiyanın qurulmasına qədər davam edəcəkdir. Bəhaullah buyurur: *“Qəbirlərdən qalxın, nə vaxta qədər yatacaqsınız? Bu, ikinci Sur səsindir, kimi gözləyirsiniz? Bu sizin mərhəmətli Rəbbinizdir, siz isə* *Ondan* *üz* *döndərsiniz...”* Cənnət və Cəhənnəm yer, məkan deyil, haldır. Cənnət Allaha yaxınlıq, Cəhənnəm isə Ondən uzaqlıqdır. Bu hal Yerdəki və ölümdən sonrakı o biri həyatda da mövcuddur. İnsanın ana bətnindəki həyatı doğumdan sonrakı həyatından fərqləndiyi kimi, ruhun həyatı da o biri dünyada bu dünyadakı həyatından kəskin şəkildə fərqlənir. Bədəndən azad olmuş ruh qəfəsdən azad olmuş quş kimi öz inkişafını və Allaha doğru hərəkətini davam etdirir.

Vətənə və Bəşəriyyətə xidmət haqqında təlim. Bu təlim bəhainin ailə və cəmiyyətdə bir sıra əxlaq və davranış qaydalarından ibarətdir: bəhai öz vətənini və bütün bəşəriyyəti sevir, Bəşəriyyətin Birliyi prinsipini uca tutur və Ümumdünya sülhünə çalışır; hər cür dini, siyasi, milli, iqrı təəsübkeşliklər ona yaddır, bəhai hər hansı bir formada siyasi hərəkətlərə qoşulmur. O, yaşadığı ölkənin hökumətinə və dövlətin konstitusiyasına siddə ürəklə itaət edir; bəhai əxlaqi saflıq prinsipini gösləyir, nigahdan əvvəl və nigahda ismətliliyi qoruyub saxlayır; hamı ilə nəzakətli, hörmətci və qonaqpərvərdir; bəhai cəmiyyətdə və ailədə kişi və qadın bərabərliyini tanıyır, təkniqahlıqdan başqa heç bir nigah formasını qəbul etmir; bəhai təhsil alır, peşə öyrənir, dolanışıq üçün vəsait qazanır, ölkəsinə və bəşəriyyətə xidmət edir; bəhai Bir Ümumi Din konsepsiyasını təbliğ etməklə dinlər və məzhəblər arasında dostluq, əməkdaşlıq və birliyin yaradılmasına çalışır; bəhai qeybətdən, mübahisədən, yalan, ixtilaf və narazılıqdan uzaqdır.

Azər Cəfərov

Bakı Dövlət Universitetinin dosenti, fəlsəfə doktoru